

Uloga Sjedinjenih Američkih Država u Nikaragvanskoj revoluciji

Palinić, Fabijan

Professional thesis / Završni specijalistički

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:711007>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-29**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET POLITIČKIH ZNANOSTI
POSLIJEDIPLOMSKI SPECIJALISTIČKI
STUDIJ VANJSKE POLITIKE I DIPLOMACIJE

Fabijan Palinić

ULOGA SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA U
NIKARAGVANSKOJ REVOLUCIJI

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Poslijediplomski specijalistički studij *Vanjske politike*
i diplomacije

ULOGA SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA U
NIKARAGVANSKOJ REVOLUCIJI

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Đana Luša

Student: Fabijan Palinić

Zagreb
ožujak, 2024.

Izjavljujem da sam završni specijalistički rad (*Uloga Sjedinjenih Američkih Država u Nikaragvanskoj revoluciji*), koji sam predao na ocjenu mentorici (izv. prof. dr. sc. Đani Luši), napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19 Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Fabijan Palinić

Sadržaj:	i
Popis kratica.....	ii
1. UVOD.....	1
1.1. Teorijsko-metodološki okvir.....	3
1.2. Definiranje pojmova istraživanja.....	4
1.2.1. Američka vanjska politika za vrijeme predsjednika Reagana.....	4
1.2.2. Američka politika prema Latinskoj Americi.....	6
1.2.3. Revolucionarni pokreti i sukobi u Srednjoj Americi.....	10
2. POVIJESNI PREGLED I INTERVENCIJA SAD-a U NIKARAGVI.....	12
3. REAGANOVA ADMINISTRACIJA I REVOLUCIONARNA ZBIVANJA.....	16
3.1. CIA i potpora kontrašima u Hondurasu.....	17
3.2. Afera „Irangate“.....	18
4. SUVREMENI AMERIČKO-NIKARAGVANSKI ODNOSI	20
5. ZAKLJUČAK.....	23
Literatura.....	25
Sažetak.....	29
Ključne riječi.....	29

ALBA	Bolivarian Alliance for the Peoples of Our America (hrv. <i>Bolivarijanski savez za narode naše Amerike</i>)
CIA	Central Intelligence Agency (hrv. <i>Središnja obavještajna agencija</i>)
CRS	Congressional Research Service (hrv. <i>Kongresna istraživačka služba</i>)
DC	District of Columbia (hrv. <i>Okrug Kolumbija</i>)
DOS	Department of State (hrv. <i>Državno tajništvo</i>)
FMLN	Farabundo Martí Liberación Nacional (hrv. <i>Narodna osloboditeljska fronta Farabunda Martija</i>)
FSLN	Frente Sandinista de Liberación Nacional (hrv. <i>Sandinistička fronta narodnog oslobođenja</i>)
ICJ	International Court of Justice (hrv. <i>Međunarodni sud pravde</i>)
JAR	Južnoafrička Republika
MCC	Millenium Challenge Corporation
NATO	North Atlantic Treaty Organization (hrv. <i>Sjevernoatlantski savez</i>)
NICA	Nicaragua Investment Conditionality Act (hrv. <i>Nikaragvanski zakon o uvjetovanosti ulaganja</i>)
NIPCO	Nicaraguan Long Leaf Pine Company (hrv. <i>Tvrtka za nikaragvanski dugolisni bor</i>)

OAS	Organization of American States (hrv. <i>Organizacija američkih država</i>)	iii
RN	Resistencia Nicaragüense (hrv. <i>Nikaragvanski otpor</i>)	
SAD	Sjedinjene Američke Države	
SAVAK	Sāzmān-e Ettelā'āt va Amniyat-e Keshvar (hrv. <i>Državna obavještajna i sigurnosna organizacija</i>)	
SOI	Strateška obrambena inicijativa	
SR	Savezna Republika	
SSSR	Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika	
UN	Ujedinjeni narodi	
UNO	Unión nacional opositor (hrv. <i>Ujedinjena narodna oporba</i>)	
USAID	United States Agency for International Development (hrv. <i>Američka agencija za međunarodni razvoj</i>)	
WHINSEC	Western Hemisphere Institute for Security Cooperation (hrv. <i>Institut za sigurnosnu suradnju zapadne polutke</i>)	

1. UVOD

U svjetskoj je političkoj povijesti bilo mnogo različitih revolucija. Tako je, primjerice, francuska bila građanska, mađarska nacionalna, kineska kulturna, a ona koja je predmet ovog rada – nikaragvanska – ideološka. U doba hladnoratovske podijeljenosti svijeta na dva geopolitička bloka – zapadni, zemalja višestranačke demokracije s tržišnim gospodarstvom predvođen NATO-om, odnosno SAD-om, i istočni, zemalja jednostranačkog sustava s planskim gospodarstvom predvođenim Varšavskim paktom, odnosno SSSR-om – nikaragvanska revolucija predstavlja jedan od najnapetijih trenutaka Hladnog rata između Istoka i Zapada s obzirom na njezinu ideološku pozadinu. Nakon što je prestalo javno pomaganje SAD-a jednoj od dvije suprotstavljene političke grupacije krenulo se u tajno slanje novca dobivenog od prodaje oružja korištenog u ratu na drugom kraju svijeta (Iran).

Država zainteresirana za rat (SAD) u drugoj državi (Nikaragva) će iskoristiti sve svoje mogućnosti i kapacitete da se umiješa u njega i ostvari svoje ciljeve. U rijetko se koji (građanski) rat između vlade neke države i unutarnjih pobunjeničkih skupina nisu umiješale strane države i tako ga internacionalizirale. Ukoliko postoji neka epizoda u svjetskoj političkoj povijesti u kojoj je trebalo upregnuti sve svoje snage da bi pobijedila favorizirana strana u nekom ratu, onda je to Hladni rat – rat za odlučujuću prevagu jednog od dva suprotstavljena vojno-politička bloka i država koje mu pripadaju.

U radu se analizira politika SAD-a prema Latinskoj Americi za vrijeme mandata predsjednika Ronalda W. Reagana¹, s posebnim naglaskom na revolucionarna zbivanja u Nikaragvi. Potrebno je naglasiti da se pojam Latinska Amerika u ovom istraživanju odnosi na prostorni pojam koji obuhvaća dio Sjeverne, Srednju i Južnu Ameriku. Riječ je o području koje su kolonizirali Španjolci i Portugalci, od Meksika na sjeveru do krajnjeg juga, Čilea i Argentine (Galeano, 2002: 12).

¹ Ronald Wilson Reagan.

Američke intervencije u Nikaragvi protežu se kroz cijelo 20. stoljeće, da bi se SAD konačno povukle iz aktivnog miješanja u nikaragvanske unutarnje poslove kasnih 1980-ih godina. Uvodno se prati povijest američkih intervencija u Nikaragvi, počevši od 1856. godine, kad je Nikaragva prvi put bila žrtva američkog ekspanzionizma. Zatim se analiziraju zbivanja u 20. stoljeću, posebice 1912. godina kad su američki marinci pokorili Nikaragvu na 13 godina, a potom u razdoblju od 1926. do 1933. godine.

Na kraju povijesnog pregleda analiziraju se uzroci krize 1980-ih godina, kad su gerilske snage pod FSLN-ovim vodstvom započele s revolucionarnim aktivnostima koje su dovele do ostavke nikaragvanskog predsjednika Anastasija S. Debaylea² 1979. godine. Godine 1981. SAD optužuju sandiniste za izvoz terorizma u El Salvador i prekidaju ekonomsku pomoć Nikaragvi, za koju se smatralo kako podržava pobunjenike u El Salvadoru.³ Reagan u tom razdoblju počinje podržavati gerilske snage (kontraše) protiv sandinista.

U drugom dijelu rada analiziraju se uzroci američke involviranosti u Nikaragvu za vrijeme i nakon revolucionarnih zbivanja. Treći dio rada problematizira ulogu SAD-a i akcije od strane Kongresa, posebice tajno slanje novca od dobiti koje su SAD stekle prodajom oružja Iranu. Spomenute su aktivnosti postale poznate pod nazivom afera „Irangate“. U četvrtom dijelu rada problematiziraju se suvremeni bilateralni odnosi između SAD-a i Nikaragve kako bi se dobio uvid u utjecaj sandinističke revolucije na aktualna zbivanja.

U radu se polazi od teze kako je Reaganova administracija vojno i financijski pomagala desničarske kontraše – jednu od dvije suprotstavljene političke grupacije, dijelom javno, a dijelom tajno nakon zabrane izglasane u Kongresu, šaljući im novac dobiven od prodaje oružja Iranu korištenog u ratu protiv susjednog Iraka, iz čega je nastala afera „Irangate“.

² Anastasio Somoza Debayle.

³ „Bivša veleposlanica Kirkpatrick žestoko je tvrdila da Nikaragva opskrbljuje oružjem salva dorske pobunjenike“ (Mabie, 1984: 141).

Afera je postavila ozbiljna pitanja o zakonitosti postupanja Reaganove administracije, posebice osoba Nacionalnog vijeća za sigurnost i CIA-e te pokazala sve opasnosti zaobilaska uspostavljenih zakonitih i ustavnih procesa. Riječ je o temi koja problematizira vrlo važno razdoblje američke vanjske politike u kontekstu hladnoratovskog sučeljavanja, koje je zauvijek promijenilo obrise međunarodne politike.

1.1. Teorijsko-metodološki okvir

Izbor, priroda i broj znanstvenih metoda koje su korištene u izradi rada prilagođeni su samom sadržaju rada, postavljenim hipotezama i njegovoj budućoj namjeni. Korištene su opće metode društvenog istraživanja: metoda deskripcije, metoda analize sadržaja i metoda sinteze. „Metoda deskripcije omogućava objašnjenje i analizu važnijih obilježja činjenica i procesa, njihovih zakonitosti, uzročnih veza i odnosa, kako bi se lakše razumjele same činjenice i proces, ali i uz njih kasnije poduzete akcije. Metoda analize sadržaja predstavlja temeljnu metodu korištenu u ovom radu, kojom se ukazuje na teorijsku podlogu istraživanog procesa i institucija s ciljem detektiranja određenih pravilnosti te smještanja procesa u fokus teorijskih okvira discipline međunarodnih odnosa“ (Luša, 2011: 10).

Analiza sadržaja je „postupak proučavanja i raščlanjivanja verbalne ili neverbalne građe kojim se nastoje uočiti njezine osobine i poruke“ (Lamza-Posavec, 2011: 105). Analiza sadržaja pripada skupini desk-metoda, odnosno desk-istraživanja koja se provode „za stolom“. U postupcima desk-istraživanja „već prije zabilježeni podaci se analiziraju i sistematiziraju prema kriterijima koje postavlja istraživač i koji su u skladu sa ciljevima i svrhom istraživanja“ (Lamza-Posavec, 2011: 105). U konačnici „metoda sinteze upućuje na verificiranje činjenica i procesa te pripomaže završnom razmatranju i formuliranju konačnih saznanja dobivenih temeljem provedenog znanstvenog istraživanja“ (Luša, 2011: 10).

Rad je koncipiran kao studija slučaja, koja prema Miočiću (2018: 175) predstavlja široko primjenjivanu istraživačku strategiju u okviru kvalitativnog metodološkog pristupa. Podrazumijeva „holistički pristup istraživanju specifičnog i ograničenog društvenog fenomena (slučaja), pri čemu se koriste različite metode i izvori podataka koji će doprinijeti svestranom i temeljitom opisu i razumijevanju slučaja“ (Miočić, 2018: 179).

1.2. Definiranje pojmova istraživanja

1.2.1. Američka vanjska politika za vrijeme predsjednika Reagana

U doba Ronalda Reagana (1981. – 1989.) SAD su se odlučno koristile vanjskom politikom kako bi ostvarile svoje nacionalne interese. Reaganova doktrina bila je usmjerena američkoj pobjedi, odnosno porazu komunizma, što je podrazumijevalo upletanje u unutarnjopolitičke prilike drugih zemalja: 19. kolovoza 1981.⁴ i 15. travnja 1986.⁵ u Libiji (izravno) i od 1975. do 1990. godine u Libanonu⁶ (neizravno). U suradnji s papom Ivanom Pavlom II., podržao je „Solidarnost“ u Poljskoj te postavio nuklearne rakete srednjeg dometa u Zapadnoj Njemačkoj (ali, i Zemljinoj orbiti – SOI), čime je SSSR, uplašen za sigurnost svog teritorija, mogao poduzeti preventivnu invaziju i tako započeti Treći svjetski rat, a od 25. do 29. listopada 1983. izvršio je invaziju marinaca na Grenadu, gdje je na vlasti bila komunistička Narodna revolucionarna vlada povezana s Kubom.

⁴ Rušenje dva libijska *Suhoja Su-17* u Sidranskom zaljevu zbog proširenja libijskih teritorijalnih voda (<http://www.topedge.com/panels/aircraft/sites/mats/combat.htm>, pristupljeno: 16. veljače 2024.).

⁵ Još jedna zračna akcija kodnog naziva *Kanjon „El Dorado“* zbog libijskog podržavanja terorističkih skupina i njihovih akcija u svijetu protiv koje je bio ostatak svijeta, a 79 od 140 (28 ih je bilo protiv, a 33 suzdržana) zastupnika Opće skupštine UN-a je bilo za usvajanje *Rezolucije 41/38* kojom se osuđuje američki napad na Libiju suprotan Povelji UN-a i međunarodnom pravu općenito (<https://web.archive.org/web/20090725025640/http://www.airforce-magazine.com/MagazineArchive/Pages/1999/March%201999/0399canyon.aspx>, pristupljeno 16. veljače 2024.).

⁶ U Libanonu se vodio internacionalizirani građanski rat izraelskom invazijom protiv koje je bila i američka i međunarodna javnost, ali ne i sam Reagan koji je na kraju ipak popustio te se umiješao i u taj sukob.

Međutim, u tom se razdoblju dogodio i jedan neuspjeh: nije uspio prekinuti Falklandski rat zbog nemogućnosti odabira strane između Britanaca, kao starih europskih saveznika i antikomunističkog režima u Argentini. U biti je njegova vanjska politika bila onakva kakva je bila sovjetska vanjska politika: dok je potonja bila agresivna,⁷ bila je i Reaganova – a kada je postala miroljubiva – i Reagan je popustio.

Dakle, američko-sovjetski odnosi bili su dijametralno suprotni tijekom njegova dva mandata: u prvom je zaoštrio odnose sa SSSR-om⁸ (i ostalim komunističkim državama), dok je u drugom uspostavio dotada neviđen dijalog s Mihailom S. Gorbačovom,⁹ što je za posljedicu imalo smanjivanje nuklearnog naoružanja¹⁰ za obje strane temeljem *Sporazuma o nuklearnim raketama srednjeg dometa*¹¹ potpisanog 8. prosinca 1987. na summitu u Washingtonu, a ratificiranog 1. lipnja 1988. godine.

Može se zaključiti kako je politika Reaganove administracije bila snažno antikomunistički orijentirana, što se najeksplicitnije manifestiralo kroz „rollback“, odnosno nastojanje za poticanje pada komunističkih režima. Posebno se usredotočio na okončanje Hladnog rata, provodeći vojne, političke i ekonomske strategije s ciljem slabljenja SSSR-a i promoviranja demokracije u Istočnoj Europi. Osobito je bio pojačan Reaganov angažman u Latinskoj Americi, gdje je Washington nizom legalnih i ilegalnih akcija, želio stvoriti „prijateljsko okružje“. Reagan je bio odlučan obnoviti dominantnu poziciju SAD-a u zapadnoj hemisferi, a borba protiv komunističke ekspanzije bila je osnova njegove globalne i regionalne politike.

⁷ U trenucima hladnoratovske eskalacije to je podrazumijevalo jačanje američke vojne moći.

⁸ S kojim je prekinuo dotadašnju politiku *detanta* pokretanjem utrke u naoružanju.

⁹ Mihail Sergejevič Gorbačov.

¹⁰ Konkretno raketnog naoružanja (balističkih raketa srednjeg i manjeg dometa te interkontinentalnih balističkih raketa).

¹¹ Za čije je odobrenje 27. svibnja 1988. glasovalo 93 zastupnika Senata, a pet ih je bilo protiv.

1.2.2. Američka politika prema Latinskoj Americi

„Sjedinjene Američke Države su se u dvjesto godina pretvorile iz bivše kolonije u svjetsku supersilu...te su svoj položaj iskorištavale miješajući se u gospodarstvo i politiku svih država u Latinskoj Americi. Kao najstarija demokracija u svijetu nastojale su se predstaviti kao promicatelj liberalizma i slobode, ali njihove su intervencije često donosile upravo suprotno. Ne postoji država Latinske Amerike u kojoj nisu intervenirale, bilo ekonomskom blokadom ili utjecajem na izborne rezultate, dok su mnoge osjetile i vojnu silu. Možda su vjerovalle kako će države u koje su intervenirale u dogledno vrijeme postati stabilne, perspektivne i slobodne.

Većinom se dogodilo suprotno s obzirom da se neke od država koje su u jednom trenutku bile njihove mete nikada nisu oporavile“ (Matković, 2023: 4). Politika SAD-a prema regiji razlikovala se od administracije do administracije, „ovisno o percepciji stranih prijetnji te se mijenjala od intervencionističke i pomoći u razvoju pa sve do zanemarivanja“ (Kos-Stanišić, 2010: 10). Primjerice, predsjednik Dwight D. Eisenhower¹² stvorio je od SAD-a „nasilnika Zapadne hemisfere“, a njegov mandat obilježen je naoružavanjem, stvaranjem goleme vojne infrastrukture, svrgavanjem vlada i prijetnjama državama koje nisu prihvaćale njegove uvjete. Njegov se nasljednik, John F. Kennedy,¹³ nakon neuspjelog pokušaja iskrcavanja na Kubu i kubanske raketne krize, okreće novom pristupu Latinskoj Americi i boljoj gospodarskoj suradnji, politici kakvu će nastaviti i Ronald Reagan, koji se angažirao u razvoju demokracije (Matković, 2023: 15).

Vukadinović (1982: 96) ističe kako je „prije dolaska Reagana u Bijelu kuću bilo jasno da će se američka vanjska politika mijenjati“ s obzirom da su „kritičari Carterove politike tvrdili da je upravo njegova administracija ugrozila američke interese u važnom području Centralne Amerike, da je taj dio svijeta nekada čvrsto integriran u američku sferu interesa postao sovjetsko ili komunističko jezero te da je Carterova idealistička vizija svijeta i međunarodnih odnosa rezultirala time da je druga supersila osvojila važne pozicije na Karibima.“

¹² Dwight David Eisenhower.

¹³ John Fitzgerald Kennedy.

„Žestoka kritičarka Carterove politike, Jeane Kirkpatrick, koja je u novoj Reaganovoj administraciji dobila mjesto predstavnice SAD-a u UN-u, analizirajući Carterovu politiku na području Latinske Amerike, optužila je bivšeg predsjednika za: nesposobnost u shvaćanju sovjetsko-kubanske opasnosti i ekspanzije te politike, jačanje neutralizma u Centralnoj i Latinskoj Americi, destabilizaciju prijateljskih režima, širenje kubanskih utjecaja i pad američkog utjecaja i moći u Centralnoj Americi“ (Vukadinović, 1982: 96-97). Vukadinović (1982: 97) napominje kako je „u cjelokupnoj kritici Carterove politike i najavi nove vanjske politike Centralna Amerika neočekivano dobila izvanredno važno mjesto.“

„Reaganova politika prema Latinskoj Americi bila je razmatrana u kontekstu sukoba Istoka i Zapada, a najviše se pozornosti pridavalo Srednjoj Americi koja je postala "prva crta" novoga globalnog Hladnog rata. Sjedinjene Države koncentrirale su se na male države Srednje Amerike, a zanemarile su velike države u hemisferi (osim Meksika). Odlučno se zalažući za novo vrednovanje pa čak i za napuštanje politike detanta i čvršći kurs u odnosima sa Sovjetskim Savezom, Reaganova administracija htjela je i područje Centralne Amerike staviti u funkciju svojih globalnih odnosa sa Sovjetskim Savezom“ (Vukadinović, 1982: 97).

„Novi gestrateški pristup prema Karipskom bazenu s naglaskom na Srednju Ameriku, objašnjen je Reaganovom doktrinom koja je isticala nužnost zaustavljanja sovjetske ekspanzije i utjecaja u strateški važnim zemljama Trećeg svijeta. Osnovna pretpostavka te doktrine bila je da će izravna američka pomoć protusovjetskim snagama zaustaviti ekspanziju Moskve“ (Kos-Stanišić, 2010).

„Držeći se općeg uvjerenja da je bitno oslabljena pozicija SAD u svjetskim relacijama i da se druga supersila proširila na nova područja, s tim u svezi istaknuto je da nova američka politika definira svoje interese kao izrazito antikomunističke, a ti interesi bit će branjeni silom“ (Vukadinović, 1982: 97). Vukadinović smatra kako je za razliku od dotadašnje idealističke koncepcije američke politike prema regiji zasnovane na poštivanju ljudskih prava, nova politika bila usmjerena na „pitanje stava pojedine centralnoameričke ili latinoameričke zemlje s obzirom na komunističku opasnost“ (Vukadinović, 1982: 97-98).

Bivšem je državnom tajniku Henryju Kissingeru 1983. godine bilo povjereno vođenje dvostranačkoga povjerenstva o Srednjoj Americi, koje je trebalo pomoći administraciji da dobije od Kongresa 110 milijuna dolara pomoći za El Salvador i podupiranje pobunjeničke akcije protiv sandinističke vlasti u Nikaragvi (Kos-Stanišić, 2010). Izvještaj Kissingerova povjerenstva objavljen 1984. godine služio je kao osnova za američke akcije u Srednjoj Americi. Izvještaj je podupirao akcije kontraša u Nikaragvi, iako su demokrati izražavali suzdržanost, a od El Salvadora se tražilo da vodovi smrti prekinu s divljanjem i ubijanjem, kako bi zauzvrat dobio američku vojnu pomoć (Isaacson, 1996: 723-726).

Sukob zbog Falklandskih otoka pokvario je odnose SAD-a i Latinske Amerike. SAD su izgubile Argentinu kao saveznika, Sporazum iz Rija bio je prekršen, a SAD su još jedanput pokazale kako im je odnos Istok-Zapad mnogo važniji od odnosa Sjever-Jug. U doba Reaganove administracije počinju transnacionalni regionalni problemi, dužnička kriza i trgovina drogom, koju je 1986. godine američki predsjednik proglasio prijetnjom nacionalnoj sigurnosti. „Smatrajući da su dugovi politički problem, a ne financijski, latinoameričke vlade dužnice stvorile su zajedničku političku frontu u vezi s pitanjima restrukturiranja dugova te kritizirale politiku razvijenih zemalja i MMF-a“ (Kos-Stanišić, 2010). Tijekom Reaganove vladavine El Salvador je postao važniji čimbenik opsesivne američke politike svrgavanja sandinističke vlade u Nikaragvi i pomaganja desničarskim srednjoameričkim vladama.

Shvaćajući da se stanje u Srednjoj Americi ne smiruje, u SAD-u je počelo rasti protivljenje Reaganovoj politici i rasipanju novca. Pod pritiskom javnog mnijenja obiju država, salvadorski predsjednik José N. Duarte¹⁴ i njegov nasljednik Alfredo Cristiani¹⁵ pristali su na pregovore s FMLN-om te je 1992. godine potpisan mirovni sporazum. Druga država kojoj je Reagan posvećivao veliku pozornost bila je Nikaragva gdje su na vlasti bili ljevičarski sandinisti. Reagan je nametnuo toj zemlji ekonomske i trgovinske sankcije pa sandinisti nisu mogli dobiti kredite Svjetske banke, a ni Međunarodne banke za obnovu i razvoj. Inicirao je tajnu akciju kojom je trebalo srušiti tamošnju vladu, čime je još više primorao Nikaragvu da se okrene Kubi i SSSR-u.

¹⁴ José Napoleón Duarte.

¹⁵ Alfredo Félix Cristiani Burkard.

Washington nikad nije mogao u Srednjoj Americi tolerirati vlade koje su i najmanje “mirisale” na ljevicu, a u slučaju Nikaragve ozbiljno je pretjerivao glede njezinih veza s Kubom i SSSR-om. Za Reaganovu je administraciju Srednja Amerika¹⁶ bila u kritičnoj zoni globalnog konflikta supersila, čime je i dobila visoki prioritet.

SAD su organizirale, uvježbavale i plaćale antisandinističke snage u Hondurasu i Kostarici, a vrhunac je bio 1983. godine kad su njihove mornaričke snage demonstrirale silu na nikaragvanskoj obali i 1984. godine kad su minirale nikaragvanske luke na Atlantiku i Pacifiku. Daljnje neprijateljske akcije SAD-a onemogućio je Kongres koji više nije želio odobriti sredstva za pomoć kontrašima. Bojeći se da će na slobodnim izborima u Nikaragvi ponovno pobijediti sandinisti, SAD su se protivile mirovnom procesu prema prijedlozima Contadorske inicijative¹⁷ i Esquipulasove formule za rješavanje regionalnih nesporazuma.

No, mirovni sporazum potpisan je 1987. godine, a zbog zasluga je kostarikanski predsjednik Óscar A. Sanchez¹⁸ nagrađen Nobelovom nagradom za mir. Tako su Latinoamerikanci pokazali da su sami sposobni riješiti sukobe u regiji, dok su nasljeđe američke politike prema Srednjoj Americi bile devastirane zemlje regije, znatno povećanje pripadnika oružanih snaga te četiri milijuna izbjeglica (Kos-Stanišić, 2010: 86-88).

Zaključno, američka politika prema Srednjoj Americi oduvijek je bila dvojaka: ponekad definirana snažnom regionalnom suradnjom, a ponekad ispunjena gospodarskim i političkim napetostima i rivalstvom.

¹⁶ Za koju je Reaganov državni tajnik George Pratt Schultz rekao da „će biti upletena u sukob Istoka i Zapada“ (Mabie, 1984: 140-141).

¹⁷ Protivljenje intervenciji SAD-a i poticanje političkog dogovora sponzoriranog „od strane manje zainteresiranih strana“ (Mabie, 1984: 167).

¹⁸ Óscar Arias Sánchez.

Taj su dio Amerike SAD neslužbeno smatrale svojom sferom utjecaja, te su kroz 19. stoljeće, sukladno Monroevoj doktrini, radile na zaštiti tog područja od europskog kolonijalizma, a u Hladnom ratu aktivno se natjecale sa SSSR-om za prevlast na zapadnoj hemisferi. Kao i u ostalim dijelovima svijeta,¹⁹ radilo se o izravnom ili neizravnom miješanju u političke (ne)prilike u određenoj zemlji, odnosno skupini zemalja. Godine 1989. SAD su izvršile invaziju na Panamu radi svrgavanja korumpiranog generala Manuela Noriege²⁰, ali i pokretanja funkcioniranja Panamskog kanala otvorenog još 1914. godine (Broadhead, 2012).²¹

1.2.3. Revolucionarni pokreti i sukobi u Srednjoj Americi

Kao reakcija na događaje u Španjolskom ratu za neovisnost 1811. godine i ustoličenje španjolskog kralja Ferdinanda VII., javljaju se revolucionarni pokreti. Lako su ugušeni, a politički nemiri u sklopu tih pokreta su uključeni u opći politički proces u španjolskim zemljama, što je rezultiralo donošenjem španjolskog Ustava. Na sjednici Srednjoameričkog kongresa 15. rujna 1821. u Gvatemala Cityju donesen je *Akt o neovisnosti Srednje Amerike o Španjolskoj*, koja je poslala svog generalnog kapetana Gabina Gaínzu²² za privremenog vođu tog područja dok se ne sastavi nova vlada. Međutim, zbog rascjepa među narodom na liberale, koji su bili za neovisnost, i konzervativce koji su joj se protivili, 5. siječnja 1822. meksička je vojska pod zapovjedništvom generala Vicentea Filísola ušla u Gvatemala City (Kenyon, 1961).

Kad je sljedeće godine Meksiko postao republika, priznao je pravo Srednjoj Americi da sama odlučuje o svojoj sudbini, pa je 1. srpnja 1823. Srednjoamerički kongres donio *Deklaraciju o apsolutnoj neovisnosti Srednje Amerike o Španjolskoj, Meksiku i bilo kojoj stranoj državi*. U tekstu se Deklaracije naročito spominje Španjolska kao uzurpator u Srednjoj Americi kroz tri stoljeća i prijašnji Akt o neovisnosti iz 1821. godine.

¹⁹ Poput Afrike (konkretno JAR-a u čijoj je vladi vidio ključnog antikomunističkog saveznika unatoč politici *apartheida* koju je provodila), Azije i Latinske Amerike. Gdje god su na vlasti bili komunistički režimi trebalo je smanjiti sovjetski utjecaj kao dio cjelokupne strategije za pobjedu u Hladnom ratu.

²⁰ Manuel Antonio Noriega Moreno.

²¹ U operaciji *Pravedan cilj* vođenoj od 20. prosinca 1989. do 31. siječnja 1990.

²² Gabino Crispín Gaínza Fernández de Medrano.

Također je i meksičko upletanje u srednjoameričku neovisnost označeno kao nasilno i nezakonito što je poslužilo za delegitimiranje meksičkih akcija kroz prethodne dvije godine i secesiju Srednje Amerike kao političkog entiteta (Foster, 2007). Ključne revolucije koje su oblikovale regiju su: meksikanska (1910. – 1920.), revolucija u Gvatemali (1944. – 1954.), revolucija u Nikaragvi (1978. – 1979.) i revolucija u El Salvadoru (1979. – 1992.). Svaka od nabrojanih revolucija oblikovala je političku klimu Srednje Amerike.

S južnoameričke strane se, pak, sve više i više širila Kolumbija, što je 1822. godine rezultiralo uspostavom „Velike Kolumbije“²³, a godinu kasnije i unitarne SR Srednje Amerike²⁴ s glavnim gradom Gvatemalom Cityjem, a obuhvaćala je Kostariku, El Salvador, Gvatemalu, Honduras, Los Altos, Mosquito i Nikaragvu.²⁵ Godine 1830. „Velika Kolumbija“ se raspala, a uspostavljena je prvo Republika Nova Grenada, a onda i Grenadinska Konfederacija u čiji je sastav ušla Panama koja je od 1855. do 1886. godine bila samostalna država. Ponovno će postati samostalna odcjepljenjem od Kolumbije 3. studenog 1903.²⁶ Tijekom 20. stoljeća Latinska Amerika svjedočila je različitim revolucionarnim pokretima i građanskim ratovima, poput onih u Čileu i Argentini, koji su rezultanta socijalnih nepravdi, politike nepravde i ekonomskih problema.

²³ Iz koje će 1863. godine nastati Sjedinjene Kolumbijske Države, a 1886. godine Republika Kolumbija.

²⁴ Prvo se zvala Sjedinjene Pokrajine Srednje Amerike. Bila je organizirana kao predstavnička demokracija. Raspala se u građanskom ratu vođenom od 1838. do 1840. godine zbog jakih političkih nesuglasica unutar država članica, ali i izbijanjem kolere, stranom intervencijom i pojavom siromaštva. Prvo su se odvojili Nikaragva, Honduras i Kostarika (1838.), Gvatemala (1839.), a naposljetku i Salvador (1840.). Sva četiri kasnija unificirajuća pokušaja u 19. stoljeću nisu uspjela. Prvo je 1844. godine honduraški političar i zapovjednik Francisco Morazán predložio Srednjoameričku Konfederaciju El Salvadora, Gvatemale i Hondurasa, ali je uhićen i pogubljen. 1852. godine El Salvador, Honduras i Nikaragva su stvorili prvu Srednjoameričku Federaciju koja se također raspala za manje od mjesec dana. 1896. godine su Honduras, Nikaragva i El Salvador stvorili Veliku Republiku Srednju Ameriku koja je trajala samo dvije godine, do 1898., da bi, konačno, od lipnja 1921. do siječnja 1922. El Salvador, Gvatemala, Honduras i Kostarika pokušali stvoriti drugu Srednjoameričku Federaciju, ali i nju bezuspješno. Budući da se, zbog ideoloških razlika srednjoameričke države nisu mogle politički ujediniti, sklopila se vojna koalicija od 1856. do 1857. godine protiv SAD-a (<https://archive.org/details/briefhistoryofce0000fost/page/n11/mode/2up>, pristupljeno: 16. veljače 2024.).

²⁵ Do 1824. godine je obuhvaćala Chiapas i Soconusco, ali te ih je godine anektirao Meksiko.

²⁶ <https://countrystudies.us/panama/8.htm>, pristupljeno: 16. veljače 2024.

2. POVIJESNI PREGLED I INTERVENCIJA SAD-a U NIKARAGVI

Jedan od najbizarnijih događaja u povijesti interameričkih odnosa bila je afera s Williamom Walkerom. Taj je američki pustolov, na poziv liberala koji su izgubili vlast te zbog zaštite američkih interesa, tj. problema s jurisdikcijom nad dijelom planiranog kanala kroz Nikaragvu, godine 1855. unajmio malu vojsku i ušao u Nikaragvu. Umjesto da dovede liberale na vlast, u vojnom se prevratu proglasio predsjednikom i zapovjednikom oružanih snaga te zemlje. Legalizirao je ropstvo i proglasio engleski službenim jezikom. Bio je na vlasti samo dvije godine jer su ujedinjeni konzervativci i liberali povelili rat protiv američkih uljeza (Kos-Stanišić, 2010: 86).

Dakle, 1856. godine američki marinci su se prvi put iskrcali u Nikaragvi, i to, po riječima njihovog kapetana Harryja A. Elswortha²⁷, da zaštite američke živote i interese: interes za Nikaragvu je prvenstveno bio uvjetovan geografskim čimbenicima, odnosno mogućnošću izgradnje kanala kroz Srednju Ameriku. Međutim, Kongres je 1902. donio odluku da se kanal gradi u Panami, što je predstavljalo točku preokreta za Nikaragvu. José S. Zelaya,²⁸ predsjednik i predvodnik liberala, iskoristio je granični incident i napao sjevernog susjeda, Honduras, kojeg je vrlo brzo porazio i zaprijetio El Salvadoru. Vidjevši opasnost za cijelu regiju SAD i Meksiko pozivaju sve strane u Washington da riješe nesuglasice, što je rezultiralo Konvencijom Srednje Amerike (Central American Convention) 1907. koja postaje središnje obilježje američke politike prema regiji (Ibid.).

Pet država sudionica Konvencije obvezale su se na: osiguranje regionalne stabilnosti, jamstvo neintervencije u međusobne poslove, uspostavljanje bilo koje vlade koja na vlast dolazi državnim udarom ili revolucijom. Međutim, Zelaya je unatoč potpisivanju sporazuma nastavio s problematičnim ponašanjem, primjerice pozvao je Japan i Veliku Britaniju da izgrade kanal kroz Nikaragvu.

²⁷ Harry Arthur Elsworth.

²⁸ José Santos Zelaya.

Nekoliko je elemenata predstavljalo zabrinutost za SAD: smatrale su kako sukladno Monroevoj doktrini imaju isključivi patronat nad Srednjom Amerikom koju su obavezne štiti od vanjskih intervencija, zatim isticale su potrebu za zaštitom američkih vanjskih investicija i interesa, koje bi izgradnja drugog kanala ugrozila te u konačnici prijetila bi nacionalnoj sigurnosti SAD-a, čiji je Panamski kanal integralni dio (Ibid).

Godine 1909. ukazala se idealna prilika za američko svrgavanje Zelayine diktature, kad je general Emiliano C. Vargas²⁹, pripadnik konzervativne obitelji iz Grenade sletio tajno u Nikaragvu s ciljem pokretanja revolucije protiv Zelaye. Za vrijeme borbi Zelaya je zarobio i pogubio dva američka vojnika koji su pomagali konzervativnim snagama, nakon čega su SAD zaoštrile diplomatske odnose s Nikaragvom. Nakon tog poteza uslijedio je slanje 400 američkih marinaca koji su u stvarnosti pomagali konzervativnoj pobuni. Zelaya odlazi u egzil, a poziciju predsjednika popunjava drugi liberal, José M. Rodríguez,³⁰ čiju vladu SAD odbijaju priznati pod izlikom da manjinski revolucionari Konzervativne stranke predstavljaju većinu nikaragvanskog naroda.

Uskoro se Madriz pridružuje Zelayi u egzilu, dok njegovu vladu 1910. zamjenjuje proamerički režim pod vodstvom predsjednika Enriquea E. Reynosa³¹ i potpredsjednika Adolfa D. Recinosa³². U konačnici konzervativci su obnovili političku moć, dok je utjecaj SAD bio ključan u ostvarivanju tog cilja (Gray, Cunnigham, 1984: 7-16). U sljedeće dvije godine dolazi do snažnog pogoršanja političke i ekonomske situacije u Nikaragvi. Unatoč američkoj pomoći u obliku zajmova i kapitala za djelovanje vlade, odnosno diplomaciji dolara, stvari se nisu poboljšale. Godine 1912. privremeni predsjednik Estrada zamijenjen je Díazom, a liberali kreću s pobunom protiv konzervativaca, predvođeni Benjaminom Zeledónom (Ibid.).

²⁹ Emiliano Chamorro Vargas.

³⁰ José Madriz Rodríguez.

³¹ Enrique Estrada Reynos.

³² Adolfo Díaz Recinos.

Do intervencije u Nikaragvi 1912. godine, zanimljivo, nije došlo na američku inicijativu, već na traženje tadašnjeg nikaragvanskog predsjednika Díaza zbog vlastite nemogućnosti da zaštiti američke građane i njihovu imovinu u pobuni koju su protiv njega pokrenuli Díazov tajnik za rat Luis M. Vado³³ i njegov brat. SAD su tad poslale svoje marinece pod zapovjedništvom generala Calvina B. Matthews³⁴ koji su se zadržali u Nikaragvi³⁵ do 1926. godine kad ih zamjenjuje Nacionalna garda, vojno-policajska jedinica sastavljena od 9.000 pripadnika pod zapovjedništvom sandinista Anastasija S. Garcíje³⁶, a obučena i opremljena od strane SAD-a³⁷. Nakon toga Vargas, sad već član Konzervativne stranke, uklanja demokratski izabranu nikaragvansku vladu i time izaziva prvi građanski rat u Nikaragvi, vođen između liberala³⁸ predvođenih revolucionarom i gerilcem Augustom Sandinom³⁹ i konzervativaca predvođenih Díazom, koji je okončan 1933. godine.⁴⁰

Tri godine poslije rata García daje ostavku na mjesto zapovjednika Nacionalne garde, kandidira se za predsjednika države, dolazi na vlast, ponovno preuzima poziciju zapovjednika Nacionalne garde te diktatorski vlada,⁴¹ zajedno sa članovima svoje obitelji i bliskim suradnicima do svoje pogibije u atentatu 1956. godine⁴² (s prekidom od 1947. do 1950. godine). Dalje se nastavila diktatura obitelji Somoza pri čemu je Garcíjin sin Luis S. Debayle⁴³ preuzeo civilnu, a brat Anastasio vojnu vlast.⁴⁴ Luis je vladao do 1963. godine nakon što će ga naslijediti René S. Gutiérrez⁴⁵, Anastasijeva marioneta, a umro je 1967. godine.

³³ Luis Mena Vado.

³⁴ Calvin Bruce Matthews.

³⁵ Premda su im poligon za napade na Nikaragvu osim same Nikaragve bile i susjedne zemlje Srednje Amerike „Gvatemala, Honduras, El Salvador, Nikaragva i Kostarika, a glavni razlog bio je pokušaj svrgavanja ljevičarske vlade u Nikaragvi“ (Kos-Stanišić, 2009: 86).

³⁶ Anastasio Somoza García.

³⁷ Uz to je Díazu omogućen miran kraj predsjedničkog mandata i dogovorena podjela vlasti, a sve to temeljem *Ugovora iz Espina Negra*.

³⁸ Zapravo seljaka koje je Sandino organizirao „da se bore protiv režima koji podržavaju Sjedinjene Države“ (Mabie, 1984: 135).

³⁹ Augusto Nicolás Calderón Sandino.

⁴⁰ <https://www.bulatlat.com/news/2-5/2-5-reader-amove.html>, pristupljeno: 16. veljače 2024.

⁴¹ Pod kontrolu vojne diktature koju je zaveo došli su radio, telegraf, pošta, bolnice, carina i željeznice, a da bi dodatno učvrstio svoju vlast, 1938. godine je imenovao Ustavotvornu skupštinu koja mu je dala široku ovlast i izabrala ga na još jedan osmogodišnji mandat.

⁴² Ubio ga je s pet metaka pjesnik Rigoberto Lopez Perez.

⁴³ Luis Somoza Debayle.

⁴⁴ Unatoč izbornim reformama provedenim da se uvede tajno glasovanje i uspostavi izborno povjerenstvo te ustavnim amandmanom koji bi spriječio daljnju vladavinu članova obitelji Somoza.

⁴⁵ René Schick Gutiérrez.

U međuvremenu je, 1961. godine, student školskog odgoja Carlos F. Amador⁴⁶ osnovao FSLN, a Somoza, uz pomoć SAD-a,⁴⁷ stekao monopol u pamučnoj industriji, što je uništilo nikaragvanske seljake prisiljene napustiti zemlju koju su obrađivali desetljećima, a na kojoj su počele nicati plantaže pamuka te mesnoj industriji, postavši vlasnik najveće klaonice u Nikaragvi i šest tvornica za pakiranje mesa u Miamiu. 1970-ih godina Nikaragva je postala glavni izvoznik govedine u SAD.⁴⁸

Kriza u Nikaragvi je ponovno počela 1979. godine, a završila u veljači 1990.⁴⁹, a prema planu kostarikanskog predsjednika Óscara A. Sáncheza⁵⁰ zakazano je održavanje višestranačkih izbora u studenom 1984. uz uvjet prethodnog ukidanja cenzure. Na tim izborima je pobijedila „koalicija koju je vodila udovica urednika *La Prensa* Violeta Chamorro“⁵¹ (Kos-Stanišić, 2009: 88). U njezinoj vladi je bilo ponekih sandinista, ali ne i kontraša. Tipološki gledano po Kaufmanu (prema Kasapović, 2015)⁵² nikaragvanska revolucija se ubraja u unutarkomunalne (ideološke) građanske ratove (kakvi su bili u Španjolskoj, Kini, Grčkoj, Vijetnamu i Kolumbiji). To su takvi građanski ratovi koji se vode

„unutar jedne etničke ili vjerske zajednice čiji se pripadnici ne razilaze u gledanjima na jedinstvo i identitet zajednice. Suglasni su o pripadnosti zajednici, preferiraju njezino organiziranje u jednoj državi i njezine teritorijalne granice smatraju legitimnima. No razilaze se u gledanjima na načela, politike i osobe koje trebaju vladati državom. Pobunjena strana ne želi podijeliti ili uništiti državu, nego preuzeti kontrolu nad njom“ (Kasapović, 2015: 49).

⁴⁶ Carlos Fonseca Amador.

⁴⁷ Točnije NIPCO-a.

⁴⁸ I ostale robe. „Gotovo cijela Nikaragva urod banana prodaje u Sjedinjenim Državama, a velike količine nikaragvanske kave, pamuka, mesa i školjaka također idu na američko tržište“ (Mabie, 1984: 159).

⁴⁹ Premda je i dalje bilo „povremenih sukoba bivših kontraša – *recontras* i bivših sandinista – *recampas*...“ (Kos-Stanišić, 2009: 88). Poginulo je oko 50.000 ljudi, a izbjeglo 150.000. 600.000 je ostalo bez svojih domova. Uništen je ili oštećen veći dio nikaragvanske infrastrukture. Procijenjena ratna šteta je iznosila 12 milijardi dolara.

⁵⁰ Ali, i pozivima stranih država i međunarodnih organizacija koje „su pozivale režim da prepusti vlast i omogući miran i demokratski proces promjene vlasti“ (Mabie, 1984: 135).

⁵¹ Violeta Barrios Torres de Chamorro.

⁵² Chaim D. Kaufman ih dijeli na unutarkomunalne (ideološke) te međukomunalne (etničke ili vjerske). Građanski rat u Nikaragvi nalazi se u prvoj skupini građanskih ratova.

3. REAGANOVA ADMINISTRACIJA I REVOLUCIONARNA ZBIVANJA

Antikomunistička strategija⁵³ za Latinsku Ameriku, u biti sigurnosna strategija, s obzirom da je pitanje rješavanja FSLN-a pitanje američke nacionalne sigurnosti, jer ne umiješati se u nikaragvansku revoluciju, odnosno ne pomoći kontrašima značilo bi „imati sovjetske vojne baze 400 milja od Teksasa“ (Maccini, 1995: 27). Taj dio Amerike,⁵⁴ odnosno „problem kako se nositi s revolucijama u Latinskoj Americi bio je, i po svoj prilici će ostati, goruća briga kreatora američke politike“ (Soberg-Shugart, 2018). Međutim, antikomunistička se strategija za Srednju Ameriku⁵⁵ nije bitno razlikovala od antikomunističkih strategija za ostale dijelove svijeta⁵⁶ – obrazac je bio isti – samo se razlikovao kraj svijeta⁵⁷: trebalo je spriječiti širenje komunizma⁵⁸ iz Srednje Amerike preko Meksika do južnih granica SAD-a.

Osnova za takvo djelovanje bila je Reaganova doktrina „koja je isticala nužnost zaustavljanja sovjetske ekspanzije i utjecaja u strateški važnim zemljama Trećeg svijeta“ (Kos-Stanišić, 2010: 91). Ako je u kojem dijelu svijeta trebalo spriječiti širenje komunizma, onda je to bila Srednja Amerika „koja je postala 'prva crta' novog globalnog hladnog rata“ (Ibid.). „U petak, 16. listopada 1981. predsjednik Ronald Reagan je napisao: “Srednja Amerika je doista sljedeća vruća točka svijeta. Nikaragva je naoružani logor opskrbljivan od Kube i prijeti komunistički preuzimanjem cijele Srednje Amerike“ (Kasler, 2010: 2).

⁵³ „S obzirom na blizinu i važnost Centralne Amerike, svaka administracija nastojala je unijeti i svoje specifično viđenje odnosa i naznačiti sredstva američkog djelovanja“ (Vukadinović, 1982: 95). Reaganovoj je smetalo što sandinisti nisu dopuštali slobodan tisak i slobodne izbore. „Izbori su održani tek u studenom 1984., a u tisku je došlo do cenzure“ (Mabie, 1984: 137).

⁵⁴ Naročito Nikaragva za koju je predsjednikova administracija „bila usredotočena da ne postane druga Kuba“ (Ipsen, 2011: 13).

⁵⁵ „Tvrdeći da je Sovjetski Savez ostvario značajne uspjehe na području Centralne Amerike, da je proširio svoje pozicije i stekao nove mogućnosti dugoročnog djelovanja, Reaganova administracija najavila je odlučan kurs da se to stanje mijenja i da se iskoriste sva raspoloživa sredstva kao identičnu aktivnost Reaganove administracije, pa je bilo evidentno da bi se očuvali primarni američki interesi u Centralnoj Americi“ (Vukadinović, 1982: 98).

⁵⁶ „Reaganova doktrina je bila globalna strategija“ (Kasler, 2010: 3), odnosno „Nikaragva je bila samo jedan dio Reaganove globalne vanjskopolitičke strategije“ (Ibid.: 31).

⁵⁷ Kao što je na drugom kraju svijeta, u Istočnoj i Jugoistočnoj Aziji, trebalo intervenirati u Korejskom i Vijetnamskom ratu. Efekt domina je bio raširen diljem zemaljske kugle.

⁵⁸ Kao „zla koje želi proširiti svoju ideologiju na ostatak svijeta, posebno u Srednju Ameriku“ pa je „željeni cilj bio svijet bez komunizma“ (Ipsen, 2011: 38-41).

Dakle, smatrao je da „Nikaragvanska revolucija bila živi dokaz širenja utjecaja Sovjetskog Saveza u južnu hemisferu“ (Ayala-Divassi, 2014: 3). „Ciljevi Sjedinjenih Država, prema predsjedniku Reaganu, su zaustaviti protok oružja i izvršiti pritisak na sandiniste da promijene svoju marksističku orijentaciju i provedu demokratsku i kapitalističku politiku“ (Mabie, 1984: 141-142). Međutim, Reaganova je intervencija suprotna Povelji OAS-a koje su SAD također članice, a u kojoj sasvim jasno piše da „nijedna država ili skupina država nema pravo izravno ili neizravno intervenirati, iz bilo kojeg razloga, u unutarnje ili vanjske poslove bilo koje druge države“ (Mabie, 1984: 154).⁵⁹ Međutim, „ovo se pravo krši kada strane vlade nastoje potkopati režim koji podržava narod“ (Ibid.: 158).

3.1. CIA i potpora kontrašima u Hondurasu

SAD su ranih 1980-ih godina podržavale kontraše koji su se s teritorija Hondurasa borili u građanskom ratu u Nikaragvi. Kako im sam naziv govori, radilo se o pripadnicima terorističkih (izveli su preko 1.300 terorističkih akcija) pobunjeničkih skupina desničarske provenijencije koji su se borili protiv FSLN-a. Iz niza manjih kontrarevolucionarnih organizacija, koliko ih je bilo na početku, nastao je čitav nikaragvanski pokret otpora protiv sandinističke hunte sačinjen od UNO-a i RN-a. Pomoć SAD-a (konkretno predsjednika Reagana) su primali od samih početaka djelovanja. Ta je pomoć isprva bila javna, da bi im nakon zabrane izglasane u Kongresu Reaganova administracija potajno slala novac dobiven od prodaje oružja Iranu, korištenog u ratu protiv susjednog Iraka, čiji su režim predsjednika Saddama Husseina SAD oružano i tehnološki pomagale.⁶⁰

⁵⁹ Premda se „intervencija može opravdati regionalnim strahom i strepnjom određenog režima“...“zaštita državljana u inozemstvu i nužnost pružanja pomoći nacionalnim državama za samoobranu i regionalnu sigurnost se razlozi koji su izneseni kako bi se opravdala intervencija Sjedinjenih Država“ (Mabie, 1984: 173).

⁶⁰<https://archive.org/details/WalshReport/Walsh%20Report%20volume%201%20Investigations%20and%20Prosecutions/>, pristupljeno: 26. veljače 2024.

Dvojben je karakter rata u Nikaragvi, odnosno je li on bio građanski s obzirom na sukob dviju suprotstavljenih političkih grupacija – 75.000⁶¹ sandinista i 12.000 kontraša – ili se radilo o agresiji⁶² s obzirom na involviranost SAD-a u njemu: „u vanjskom ratu početno je nasilje, općenito uzevši, agresija jedne države na drugu državu; u građanskom ratu to je ustanak jednog dijela građana protiv vlastite države“ (Bobbio, 2000: 3). Najvjerojatnije je da je bio internacionalizirani građanski rat, kakva je većina građanskih ratova s obzirom na umiješanost⁶³ jedne države u drugu, u ovom slučaju SAD-a u Nikaragvu.

3.2. Afera „Irangate“⁶⁴

Naziv je za politički skandal koji je izbio u SAD-u u studenom 1986. kad se otkrilo kako je Reaganova administracija temeljem *Direktive o nacionalnoj sigurnosti 17* i sa službenim opravdanjem pomoći oslobađanju sedam američkih talaca, koje je u Libanonu držao Hezbollah povezan s Iranom,⁶⁵ vojno i financijski potpomagala⁶⁶ kontraše, dijelom javno, a dijelom tajno, nakon zabrane izglasane u Kongresu šaljući im novac⁶⁷ dobiven od prodaje oružja Iranu⁶⁸⁶⁹⁷⁰ korištenog u ratu protiv susjednog Iraka.

⁶¹ „25.000 aktivnih oružanih snaga i dodatnih 50.000 rezervista“ (Gray, Cunningham, 1984: 68).

⁶² Prema presudi ICJ-a iz 1986. godine SAD nisu uopće izvršile agresiju na Nikaragvu iako su opremale i obučavale kontraše, tj. oružano ih i kadrovski pomagale u sukobu protiv sandinista koji je iz unutarnjeg prerastao u međunarodni, već samo imale operativnu kontrolu nad njima. *Nicaragua case* je potom dao dobar pravni temelj u predmetima koji su se bavili procesuiranjem ratnih zločina, poput onih koji su počinjeni u ratu u BiH, odnosno bošnjačko-hrvatskom sukobu unutar tog rata („Lašvanska dolina“ IT-95-14, okr. Tihomir Blaškić i odv. Ante Nobilo).

⁶³ Izravnu (vojnu) ili neizravnu (logističku, financijsku, političku, diplomatsku, medijsku i dr.). Pomoć SAD-a kontrašima je bila neizravna (logistička i financijska).

⁶⁴ Ili, po kontrašima, „Iran-Contra“.

⁶⁵ Ideju o razmjeni oružja za taoce predložio je Manucher Ghorbanifar, iranski trgovac oružjem u inozemstvu i bivši SAVAK-ov agent.

⁶⁶ I to u punom smislu te riječi jer „sredinom 1985. je Državnom tajništvu postalo jasno da kontraši nisu u stanju svrgnuti vladu“ (Kasler, 2010: 19). Općenito, „Latinska Amerika se doživljava kao ovisna o SAD-u i nije u stanju zaštititi samu sebe“ (Ipsen, 2011: 39).

⁶⁷ U pet navrata: u studenom 1981. 19 milijuna dolara, u veljači 1982. dodatnih 19 milijuna, u studenom 1983. 24 milijuna, u ljetu 1985. 27 milijuna i u ljeto 1986. 100 milijuna.

⁶⁸ Čiji je ajatolah Ruholah Homeini smatran većom prijetnjom za SAD od Saddama Husseina.

⁶⁹ Prodaja je izvršena u razdoblju „od kolovoza 1985. do listopada 1986.“ (Kasler, 2010: 15).

⁷⁰ Ali, i ostalim arapskim državama poput Saudijske Arabije kojoj je prodano zračnih radara ranog upozorenja i kontrole u iznosu od 8,5 milijardi dolara.

Američka vlada je pomagala kontraše do te mjere da su, od 21. do 25. studenog 1986., prema rezultatima istrage za čiju je provedbu od 5. svibnja do 6. kolovoza 1987. osnovano posebno predsjedničko povjerenstvo pod predsjedanjem bivšeg republikanskog senatora Johna Towera, članovi Savjeta za nacionalnu sigurnost predsjednika Reagana, pukovnik Oliver North i tajnica Fawn Hall, fizički uništavali kompromitirajuće dokumente. Dvojica savjetnika su zbog toga snosili posljedice na način da je pomoćnik savjetnika za nacionalnu sigurnost, John Poindexter, sljedeće godine podnio ostavku na sve dužnosti, a savjetnik za nacionalnu sigurnost, Robert McFarlane je, nakon nagodbe s tužiteljstvom, osuđen na dvije godine uvjetnog zatvora, 200 sati društveno-korisnog rada i novčanu kaznu u iznosu od 20.000 dolara. No, George H. W. Bush⁷¹ ga je, zajedno s ostalim sudionicima afere, kasnije amnestirao.⁷²

⁷¹ George Herbert Walker Bush.

⁷² <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/910/843/463467/>, pristupljeno: 26. veljače 2024.

4. SUVREMENI AMERIČKO-NIKARAGVANSKI ODNOSI

Cjelokupan prostor Srednje Amerike, pa tako i Nikaragva⁷³ zbog porasta neregularnih migracija i transnacionalnog kriminala postaje prijetnja interesima SAD-a.⁷⁴ Ipak, „SAD ostaje predan pomaganju Nikaragvancima da povrate svoje demokratska prava i vrate svoju zemlju na put sve većeg prosperiteta, sigurnosti i poštivanja vladavine prava s obzirom na duboke i dugotrajne povijesne, trgovačke, kulturne i ljudske veze između Nikaragve i Sjedinjenih Država“ (DOS, 2023: 3). To je želja ogromne većine nikaragvanskih građana, ali ne i Ortega-Murillovog režima koji „je pokazao tijekom posljednjih nekoliko godina da se neće zaustaviti ni pred čime kako bi zadržao svoju moć, uključujući smrtonosnu represiju te će učiniti što može – uz stručnu pomoć Rusije, Kine i Kube – da ograniči, ili čak kriminalizira angažman SAD-a u nikaragvanskom civilnom društvu“ (DOS, 2023: 5).

Ministarstvo vanjskih poslova SAD-a, OAS i drugi međunarodni akteri su izjavili da izbori od 7. studenog 2021. u Nikaragvi nisu bili ni slobodni ni poštjeni i nisu imali demokratski legitimitet. Štoviše, ti su izbori „eliminirali sve održive kandidate i stranke iz sudjelovanja“ (CRS, 2022: 2), a već je u svibnju iste godine počelo „uhićenje desetaka vladinih kritičara, uključujući nekoliko revolucionarnih vođa koji su se nekoć borili uz Ortegu“ (CRS, 2022: 3), što je u suštini suprotnosti s politikom SAD-a prema Nikaragvi koja je usmjerena „na jačanje civilnog društva i promicanje poštivanja ljudskih prava te slobodnih i poštenih izbora“ (CRS, 2022: 8).

⁷³ A pogotovo Nikaragva jer „nade Srednje Amerike u mir, sigurnost, demokraciju i gospodarski napredak neće se ostvariti ako ne dođe do temeljne promjene u Nikaragvi“ (Mabie, 1984: 141).

⁷⁴ Iako obje države „konstruktivno sudjeluju u odvratanju neregularne migracije i borbi protiv transnacionalnih prijetnji“ (DOS, 2023: 4).

Kako bi se to spriječilo u budućnosti, Zastupnički dom Kongresa je 2016. godine usvojio *Zakon o NICA-i*, kojem su se usprotivili nikaragvanska vlada i stranke, „države članice ALBA-e“⁷⁵ i međunarodna skupina istaknutih sindikalista⁷⁶, a dvije godine kasnije ga je potpisao predsjednik Donald J. Trump⁷⁷.

Pomoć SAD-a usmjerena je na jačanje demokratskih institucija, poticanje održivog gospodarskog rasta i potporu zdravstva⁷⁸ i osnovnog obrazovanja: zadnjih 30-ak godina ona iznosi 1,2 milijardi dolara. Od toga je 260 milijuna bilo namijenjeno za otpis duga, a 450 za potporu platnoj bilanci. Pola milijarde izravne pomoći je otišlo za sanaciju štete prouzrokovane uraganima *Mitch* (93 mil. dolara od 1999. do 2001. g.) i *Felix* (400.000 dolara 2007. g.), a 175 milijuna MCC je, temeljem ugovora potpisanog 14. srpnja 2005. na pet godina, namijenio Nikaragvi za smanjenje siromaštva i poticanje gospodarskog rasta financiranjem projekata u Leónu i Chinandegi sa ciljem smanjenja troškova prijevoza i poboljšanje pristupa tržištima za ruralne zajednice, povećanja plaća i dobiti od poljoprivrednih i srodnih poduzeća u regiji te ulaganja jačanjem vlasničkih prava.⁷⁹

Naravno, ima i otvorenih pitanja. Primarno je rješavanje zahtjeva američkih državljana proizašlih iz konfiskacija i izvlaštenja iz sandinističke vladavine, što je pravno regulirano.⁸⁰ Pet su ključnih ciljeva američke politike prema Nikaragvi:

- 1) poboljšanje poštivanja ljudskih prava i rješavanje neriješenih visokoprofiliranih slučajeva istih;
- 2) razvijanje slobodnog tržišta gospodarstva uz poštivanje prava vlasništva i intelektualnog vlasništva;

⁷⁵ <https://www.nscag.org/news/article/178/ALBA-members-denounce-proposed-NICA-Act>, pristupljeno: 19. veljače 2024.

⁷⁶ <https://www.nscag.org/news/article/182/Trade-Union-Leaders-Voice-Opposition-to-NICA-Act>, pristupljeno: 19. veljače 2024.

⁷⁷ Donald John Trump.

⁷⁸ SAD su isporučile 305.370 doza cjepiva protiv COVID-a-19 u pandemijskom razdoblju od listopada 2021.

⁷⁹ <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL32427>, pristupljeno: 26. veljače 2024.

⁸⁰ Čl. 527. *Zakona o ovlaštenju za odnose s inozemstvom* zabranjuje određenu pomoć i potporu SAD-a vladi zemlje koja je zaplijenila imovinu američkih državljana, osim ako vlada nije poduzela određene korektivne korake. Nikaragvanska vlada je te korake poduzela, pa je tamošnje američko veleposlanstvo u kolovožu 2015. izrazilo zadovoljstvo tim napretkom.

- 3) osiguravanje učinkovite civilne kontrole obrambene i sigurnosne politike;
- 4) povećanje učinkovitosti napora Nikaragve u borbi protiv prekograničnog kriminala te međunarodnih terorističkih i kriminalnih organizacija, uključujući trgovinu narkoticima, pranje novca, ilegalno krijumčarenje stranaca i trgovinu ljudima;
- 5) reforma pravosudnog sustava i provedba dobrog upravljanja (Ibid.).

Ipak, „2012. godine Nikaragva je prekinula odnose s WHINSEC-om, odbivši poslati više pripravnika u njega“ zbog viktimizacije Nikaragve s obzirom da je institut obučavao kontraše⁸¹. Zaključno, odnosi SAD i Nikaragve su složeni na nekoliko razina. U političkom smislu SAD izražavaju zabrinutost zbog izbornih procesa, ljudskih prava i demokratskih standarda, dok ostaje i dalje jedan od najvažnijih nikaragvanskih trgovinskih partnera. Važno je spomenuti da Nikaragva predstavlja jednu od vodećih izvorišnih država imigranata u SAD, kao i da se suradnja između dviju država u kontekstu regionalne dinamike odvija na planu borbe protiv trgovine drogom, kriminala i klimatskih promjena.

⁸¹ <https://www.ncronline.org/blogs/ncr-today/nicaragua-no-longer-send-troops-school-americas>, pristupljeno: 19. veljače 2024.

5. ZAKLJUČAK

Kroz povijest se hijerarhijska struktura međunarodnih odnosa etablirala na način da velike države imaju glavnu riječ. Kako je već spomenuto u uvodu, 1856. godine je Nikaragva prvi put bila žrtva američkog ekspanzionizma, a danas, 2024. godine, je Ukrajina žrtva ruskog. U budućnosti će neka treća zemlja „tlačiti „neku četvrtu zemlju, ali će obrazac uvijek ostati isti, a aršin dvostruki: nakon što su SAD 1981. godine optužile sandiniste za izvoz terorizma u El Salvador i prekinule ekonomsku pomoć Nikaragvi, zbog podržavanja pobunjenika u El Salvadoru, Reagan je počeo raditi isto to – podržavati kontraše protiv sandinista. I to na perfidniji način, tajno nakon zabrane izglasane u Kongresu, šaljući im novac dobiven od prodaje oružja Iranu korištenog u ratu protiv susjednog Iraka, iz čega je nastala afera „Irangate“.

A „Irangate“ i ostale afere u koje zapadaju američka država i društvo⁸² nisu ništa drugo nego poteškoće „uzrokovane kršenjem normi međunarodnog prava koje isključuju intervenciju kao sredstvo vođenja međunarodnih odnosa⁸³“ (Barišić, 1999), a SAD joj redovito pribjegavaju kad se upliću u određeni dio svijeta: u ovom radu u Srednju Ameriku. Dakle, taj dio Amerike je kroz povijest doista bilo interesno područje velikih susjeda sa sjevera i juga protiv kojih su se narodi tog kraja spontano organizirali u revolucionarne pokrete jer im nije preostajalo ništa drugo da obrane vlastiti opstanak. Otisnuti lik Che Guevare na majicama mladića diljem svijeta najbolji je dokaz buntovnosti običnih ljudi tog vremena da ostanu svoji na svome. Na drugom kraju svijeta, u Indiji, Mahatma Gandhi se na sličan – miran – način borio za dekolonizaciju svoje zemlje. Akcije velikih država u malim jednostavno moraju izazvati reakcionarne pokrete.

⁸² Koje nije moglo podnijeti teret još jednog rata, poput onog u Vijetnamu. Zbog toga se išlo u tajno, od javnosti skriveno upletanje u Nikaragvu. Međutim, dozna se sve, na ovaj ili onaj način, pa tako i taj američki čin.

⁸³ Koji bi se trebali voditi u miru i stabilnosti između država bez potrebe za bilo kakvom intervencijom jedne ili više njih u drugu. Drugim riječima, isključiti sukob (rat) kao sredstvo rješavanja sporova u svijetu, pa tako i u Nikaragvi „prijetnja oružanom intervencijom nikada nije bila problem za rješavanje 'lijeka za sve'“ (Gray, Cunnigham, 1984: 57).

Nikaragva, s obzirom da je, kako je već spomenuto u trećem poglavlju, pitanje rješavanja FSLN-a smatra pitanjem američke nacionalne sigurnosti i uplitanje u njezin građanski rat kao dio svoje antikomunističke strategije za Srednju Ameriku, koja se nije bitno razlikovala od antikomunističkih strategija za ostale dijelove svijeta⁸⁴ nije jedini dio svijeta u koje su SAD⁸⁵ intervenirale, interveniraju ili će tek intervenirati.

Ovaj je rad jedan u nizu radova iz područja američke vanjske politike, odnosno jednog njezinog vrlo važnog razdoblja u kontekstu hladnoratovskog sučeljavanja⁸⁶, koje je zauvijek promijenilo i mijenjat će obrise međunarodne politike. Ali, nikad u korist malih, nego uvijek velikih država. Odnosi u određenom dijelu svijeta bit će uređeni po želji države dominantne u svijetu, jer ona kreira svjetski poredak. Dakle, regionalno će odrediti globalno. Oko kriznog žarišta koje destabilizira određenu regiju mogu se angažirati susjedne države koje imaju za to interesa, ali sukob će biti riješen tak posredovanjem neke velike države. U prvom redu to su SAD koje su u prošlosti bile angažirane na više strana svijeta, a danas, pak, to rade radi demokracije i borbe za ljudska prava u Vijetnamu, borbe protiv terorizma u Iraku ili nekog trećeg razloga koje posluži kao dobro opravdanje za otpočinjanje operacije ili misije u određenom trenutku u određenom dijelu svijeta, što je paravan za ostvarenje vlastitih političkih ciljeva.

⁸⁴ Što se tiče Srednje Amerike, već tada je Reagan podržavao desničarske grupacije u El Salvadoru i Gvatemali, a prije toga „podržao pobune u Afganistanu, Angoli i Kambodži“ (Kasler, 2010: 2).

⁸⁵ Ili neka druga velika država. Odmah iza SAD-a ide Rusija, zatim Kina, te sve jača i jača ekonomski snažna Njemačka.

⁸⁶ Ali, i posthladnoratovskog. U suvremenom svijetu današnjice obrazac ponašanja u međunarodnim odnosima je ostao isti: u krizi male zemlje dođu do izražaja interesi velike. Primjeri za to su bivša SFRJ, Irak, Afganistan, Gruzija i – zadnja – Ukrajina.

Literatura

Ayala-Divassi, Rafael (2014) *Ronald Reagan and the Peace Proces sin Central America: The Contadora's Shortsight*.

Barišić, Ante (1999) *Vanjska politika SAD između diplomacije i rata: obavještajno-sigurnosne organizacije SAD u doba hladnog rata* (neobjavljena doktorska disertacija). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Bobbio, Norberto (2000) *Pokret otpora: građanski rat?* Diskrepancija, 1(1): 29-37.

Boyne, Walter J. (1999) El Dorado Canyon
<https://web.archive.org/web/20090725025640/http://www.airforce-magazine.com/MagazineArchive/Pages/1999/March%201999/0399canyon.aspx> Pristupljeno: 16. veljače 2024.

Brodhead, Michael J. (?)
<https://web.archive.org/web/20130408131511/http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA564251&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf> Pristupljeno: 16. veljače 2024.

F-14 Tomcat in combat <http://www.topedge.com/panels/aircraft/sites/mats/combat.htm>
Pristupljeno: 16. veljače 2024.

Foster, Lynn V. (2007) A brief history of Central America.
<https://archive.org/details/briefhistoryofce0000fost/page/n11/mode/2up> Pristupljeno: 16. veljače 2024.

Galeano, Eduardo (2022) *Otvorene vene Latinske Amerike*. Zagreb: Iris Illyrica.

Gray, Sam A. i Cunningham, Alden M. (1984) *Bandaid diplomacy: an historical perspective of U. S. policy towards Nicaragua* (individualni studijski projekt).

History of U.S. Violence Across the Globe: Washington's War Crimes. 2001.
<https://www.bulatlat.com/news/2-5/2-5-reader-arnove.html> Pristupljeno: 16. veljače 2024.

Ipsen, Maria (2011) *American Policy toward Nicaragua during Ronald Reagan's presidency*.

Justia US Law (1990) *United States of America v. Oliver L. North, Appellant, 910 F.2d 843 (D.C. Cir. 1990)* <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/910/843/463467/>
Pristupljeno: 26. veljače 2024.

Kasapović, Mirjana (2015) Bosna i Hercegovina 1992-1995: građanski rat, izvanjska agresija ili oboje? *Politička misao* 52(2): 37-61.

Kasler, Jordan L. (2010) „Say Uncle“ *Reagan Doctrine and Nicaragua*.

Kenyon, Gordon (1961) Mexican Influence in Central America, 1821 - 1823.
<https://read.dukeupress.edu/hahr/article/41/2/175/160110/Mexican-Influence-in-Central-America-1821-1823> Pristupljeno: 16. veljače 2024.

Kos-Stanišić, Lidija (2009) *Latinska Amerika – povijest i politika*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

Kos-Stanišić, Lidija (2010) *Latinska Amerika i suvremeni svijet*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Lamza-Posavec, Vesna (2011) *Kvantitativne metode istraživanja: anketa i analiza sadržaja*. Zagreb: Hrvatski studiji.

Luša, Đana (2011) *Posthladnoratovsko širenje NATO-a u suvremenim teorijama međunarodnih odnosa*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Mabie, John (1984) The legitimacy of United States Intervention in Nicaragua. *NYLS Journal of International and Comparative Law* 6(1): 135-176.

Maccini, Michael (1995) The Boland Amendments and the Reagan Administration's Policy in Nicaragua: An inevitable Clash. *Towson State Journal of International Affairs*, 30(3): 27-29.

Matković, Goran (2023) *Utjecaj Sjedinjenih Američkih Država na politička zbivanja u Latinskoj Americi*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Meditz, Sandra W. i Hanratty, Dennis M. (1987) Panama - The 1903 Treaty and Qualified Independence <https://countrystudies.us/panama/8.htm> Pristupljeno: 16. veljače 2024.

Congressional Research Service (2019) *Millenium Chalenge Corporation: Overview and Issues* <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL32427> Pristupljeno: 26. veljače 2024.

Miočić, Ivana (2018) Fleksibilnost studije slučaja: prednost ili izazov za istraživače. *Ljetopis socijalnog rada* 2018., 25(2): 175-194.

NSCAG news (2017) ALBA members denounce proposed NICA Act <https://www.nscag.org/news/article/178/ALBA-members-denounce-proposed-NICA-Act> Pristupljeno: 19. veljače 2024.

NSCAG news (2017) Trade Union Leaders Voice Opposition to NICA Act <https://www.nscag.org/news/article/182/Trade-Union-Leaders-Voice-Opposition-to-NICA-Act> Pristupljeno: 19. veljače 2024.

Soberg-Shugart, Matthew (2018) *Thinking about the Next Revolution: Lessons from US Policy in Nicaragua*.

Tunzi, Porsia (2012) Nicaragua to no longer send troops to School of the Americas <https://www.ncronline.org/blogs/ncr-today/nicaragua-no-longer-send-troops-school-americas> Pristupljeno: 19. veljače 2024.

Vukadinović, Radovan (1982) Reaganova politika u Centralnoj Americi. *Politička misao* 19(1+2): 95-114.

Walsh, Lawrence E. (1993) Final Report of the Independent Counsel for Iran-Contra Matters (Walsh Report) *Internet Archive* 1(86-6): 13-572.
<https://archive.org/details/WalshReport/Walsh%20Report%20volume%201%20Investigations%20and%20Prosecutions/> Pristupljeno: 26. veljače 2024.

Sažetak

U radu se analizira politika SAD-a prema Srednjoj Americi za vrijeme mandata predsjednika Reagana. Uvodno se prati povijest američkih intervencija u Nikaragvi, počevši od 1856. godine kad je Nikaragva prvi put bila žrtva američkog ekspanzionizma. Zatim se prate zbivanja u 20. stoljeću, posebice 1912. godina kad su američki marinci pokorili Nikaragvu na 13 godina, a potom u razdoblju od 1926. do 1933. godine. Na kraju povijesnog pregleda analiziraju se uzroci krize 1980-ih godina, kad su gerilske snage pod FSLN-ovim vodstvom započele s revolucionarnim aktivnostima, koje su dovele do ostavke nikaragvanskog predsjednika Debayleja 1979. Godine 1981. SAD optužuje sandiniste za izvoz terorizma u El Salvador i prekida ekonomsku pomoć Nikaragvi za koju se smatralo kako podržava pobunjenike u El Salvadoru. Reagan počinje podržavati gerilske snage (kontraše) protiv sandinista. U drugom dijelu rada analiziraju se uzroci američke involviranosti u Nikaragvu za vrijeme i nakon revolucionarnih zbivanja. Treći dio rada problematizira ulogu SAD-a i akcije od strane Kongresa, posebice tajno slanje novca od dobiti koje su SAD stekle prodajom oružja Iranu. Spomenute aktivnosti postale su poznate pod nazivom afera „Irangate“. U radu se polazi od teze kako Nikaragvanska revolucija predstavlja jedan od najnapetijih trenutaka u Hladnom ratu između Istoka i Zapada s obzirom da je ideološka pozadina ovog procesa bio komunizam.

Ključne riječi: SAD, Ronald Reagan, Nikaragva, sandinisti, kontraši, revolucija

